

FÜGGELÉK

Az emlékkonferencia felhívása

F E L H Í V Á S

az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kara,
és a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület az

I. Világháború centenáriuma alkalmából emlékkonferenciát rendez A HAZÁÉRT címmel

Ideje: 2015. április 24

Helyszíne: NKE kápolna. / 1083 Budapest Ludovika tér 1

A konferencia célkitűzése:

- (1) Tisztelegni a háború magyar katonahőseinek, katonáinak helytállása előtt.
- (2) Tudományos igényű megemlékezés az első Nagy Háborúról, és következményeiről Európa és Magyarország szempontjából.
- (3) Megerősíteni a magyar azonosságtudatot.

A konferencia fő témaköre: Az I. VILÁGHÁBORÚ

- a háború kirobbanása, a hadviselő felek, katonai szövetségek;
- a háború hadszínterei, hadseregek, haditechnikák, stratégiák és hadműveletek;
 - a háború tábornokai, magyar katonahősei;
- az Osztrák-Magyar Monarchia demográfiai viszonyai, háborús veszteségek;
 - a háború következményei, a trianoni békediktátum.

Elsősorban a konferencia témaköreiben várjuk javaslatukat és jelentkezésüket előadásra, hozzászólásra, de lehet jönni jelentkezés nélkül is, mint érdeklődő.

A konferencia szerkezete: a fent jelzett témaköröknek megfelelően hat - nyolc 20 perces plenáris előadást tervezünk, amelyeket kérdések és rövid (5-8 perces) hozzászólások követnek.

Konferencia közben egy nagyobb szünetet tartunk.

Jelentkezés: az előadásra legalább 1 oldalas szinopszissal lehet jelentkezni. Kérjük a szinopszist *email-en* megküldeni, amit visszaigazolunk és megjelentetjük az egyetem honlapján is. A konferenciát a „Társadalom és Honvédelem” kari folyóirata tematikus számaként kiadja. Ezért kérjük az előadások és a kidolgozott hozzászólások szövegének megküldését, a konferencia *operatív szervezőjének, prof. Harai Dénesnek* email címére.

Beküldési és levelezési címek:

E-mail: harai.denes@uni-nke.hu

Postacím: 1101. Budapest, Hungária krt. 9-11.

Határidők:

2015. március 1-ig. Előadók jelentkezése e-mailben, a kért szinopszissal.

2015. március 15-ig. A szervezők visszajelzése az előadók és előadásuk elfogadásáról.

2015. március 30-ig. Az előadók értesítése az előadások sorrendjéről.

2015. április 10-ig. A konferencia elektronikus programfüzetének közzététele.

2015. május 29-ig. A konferenciai előadások és hozzászólások végleges változatának megküldése kiadáshoz.

Regisztráció: 2015. április 24. 09.00-tól 09.30-ig.
Kezdési időpont: 2015. április 24. 09.30-kor.

A konferencián való részvétel: díjmentes

Konferencián fogadás: díjmentes

Az utazást és a szállást a szervezők nem tudják fizetni, ezért önköltséges.

A konferencia média-nyilvánossága: a Magyar Honvédség, az NKE és karai folyóiratai, továbbá az érdeklődő hazai, és külföldi sajtó részére biztosított.

Képek: a helyszín, előadók, résztvevők

Fényképezte: Bogyó Barna

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem épülete, előtte első világháborús emlékművel

Az NKE felirat fölött, a timpanon alatt: M K Honvéd Ludovica Akadémia

Résztvevők az NKE kapujában

Az NKE udvara

A „Ludovica udvar”

Az NKE „Kápolna” előtt

Második világháborús hősi emléktábla a „Kápolna” bejárata mellett

Az egyik résztvevő kitüntetésekkel a „Kápolna” bejárata előtt

Az előadóterem: NKE „Kápolna”

A Ludovica Kápolna üvegablaka

Az elnökség: Csihák György, J. Újváry Zsuzsanna, Harai Dénes

Csihák György, J. Újváry Zsuzsanna, Harai Dénes

Csihák György, J. Újváry Zsuzsanna, Harai Dénes

J. Újváry Zsuzsanna

Csihák György

Harai Dénes

Harai Dénes és Csihák György

Harai Dénes, Csihák György és J. Újváry Zsuzsanna.

Gróf Lajos, J. Újváry Zsuzsanna és Harai Dénes

Gróf Lajos és Csihák György

Pandula Attila

Pandula Attila

Asqui Jorge Kristóf

Asqui Jorge Kristóf

Dara Lajos, J. Újváry Zsuzsanna, Harai Dénes

Dara Lajos

A hallgatóság sorában Németh Szilvia előadó (Pandula Attila jobbján)

A hallgatóság sorában Németh Szilvia előadó (Pandula Attila jobbján)

A hallgatóságban Miklauzič István előadó

Róbert Péter előadó a büfében

A hallgatóság

A hallgatóság

A hallgatóság

A hallgatóság

A hallgatóság

A hallgatóság

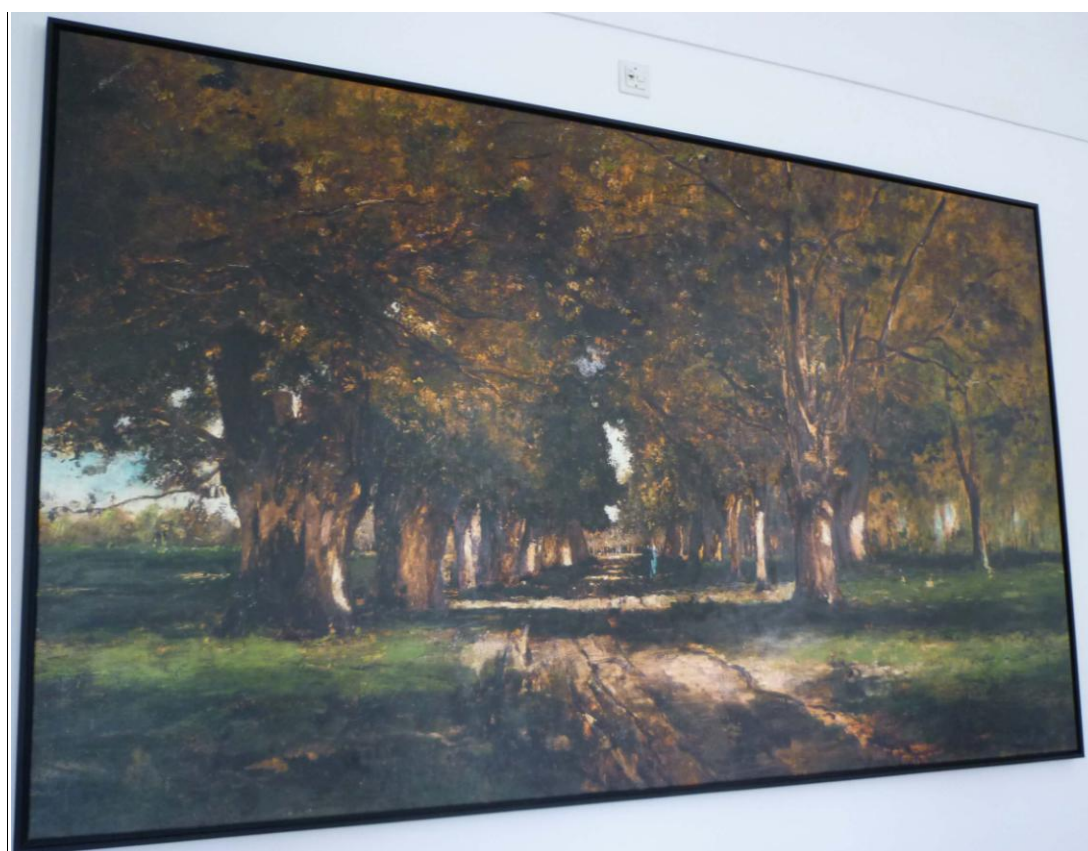
A büfében

A büfében

A büfében

Kép a büfé falán

„A Hazáért!”

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület közleménye

Miután a magyar kormány ajánlotta, hogy kiemelten foglalkozzunk az első világháború történelmi eseményeivel és magyar következményeivel, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, valamint Egyesületünk a ZMTE, eddig két történelemtudományos rendezvényt szervezett kifejezetten ebben a tárgyban az Egyetemen „A HAZÁÉRT” címmel. Az első volt 2014. november 28-án, a második 2015. április 24-én.

Mindkét rendezvényen Magyarországról, Szlovákiából és Svájcban jeles szakértők elemezték a tárgyat. Meghallgattunk és megvitattunk összesen tizenhat előadást. A sorozatot munkacsoportunkban folytatjuk.

Mindkét rendezvény teljes anyaga megjelenik digitálisan honlapunkon (www.zmte.org) és a magyar, valamint az európai digitális könyvtárban. Kiadványainkat az MTA elfogadja a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) publikációs adatbázis számára, mint megjelenési helyet. Az első rendezvény kötete már megjelent: Acta Historica Hungarica Turiciensia (http://epa.oszk.hu/01400/01445/00012/pdf/EPA01445_acta_hungarica_2015_1.pdf, ISSN 2297-7538) XXX. évfolyam 1. szám, a ZMTE 70. számú kiadványaként. A következő is hamarosan megjelenik, de papíron is, mint a „Társadalom és Honvédelem” című egyetemi szaklap különszáma.

Nem tudunk ebben a tárgyban más, akár hasonló színvonalú rendezvény-sorozatokról. A két világháború közötti időszak elemzésével foglalkozik eddig tizenegy megjelent kötetünk.

Zürich/Budapest, 2015. április 29.

ELNÖKSÉG

Hírek a konferenciáról

Az NKE honlapján: [Emlékkonferenciát tartottak a Nagy Háborúról](#)

Pesterzsébet hivatalos oldalán:

http://pesterzsebet.hu/index.php?node=news_detailed&id=3697

Zakar András összefüggő tanulmánya: A magyar honvédség kifosztása Ausztriában az első nagy háború után

„Nem akarok katonát látni!” – mondta sok akkori „kiváló vezetője” országnak, de kevesen tudják, hogy ugyanezen az elven volt az akkori osztrák vezérkar is. A magyar hadosztályoknak az olasz frontról való hazahívásának rövid története a következő. Az 1918. október 21-én tartott országgyűlésen gróf Károlyi Mihály képviselő követelte, hogy a háború azonnal szüntessék meg, a magyar katonák az országba hozassanak, a kormány azonnal mondjon le és az új kormány haladéktalanul indítson béketárgyalásokat, a német szövetség bontassék föl, az új kormány jelentse ki, hogy nem kíván a délszláv nemzet függetlenségének útjában állni és végül követelte az általános és titkos, a nőkre is kiterjedő választójogot. Huszár Károly képviselő ugyanazon az országgyűlésen azt követelte, felette nyugtalanító az, hogy magyar csapatoknak idegenek parancsolnak, akik nem tettek esküt a magyar alkotmányra. Erre Wekerle Sándor miniszterelnök kijelentette, hogy a magyar csapatok hazahozatalának, illetve hazahozatásának kérdésével foglalkozott és, hogy ez nem csak törekvése a kormánynak, hanem e tekintetben cselekedett is már. Tényleg, a magyar kormány az országgyűlésben elhangzott kívánságra, 1918. október havában a hadsereg főparancsnokságnál fellepett azért, hogy a magyar déli határ védelmére kellő számú magyar csapatot mielőbb szállítsanak haza. A hadsereg főparancsnokságnál meg is ígérték, hogy a kívánságot teljesíteni fogják. A balkáni front összeomlása után a bolgárok Szalonikiben az antant haderő ottani főparancsnokával Franchet d'Espèrey francia tábornokkal 1918. szeptember 30-án különbékét kötöttek. Kétségtelen volt, hogy a szövetségesek által támogatott szerb haderő sietve előre fog törni és ezáltal Magyarországot dél felől közvetlenül veszélyezteti. Mivel a bukaresti béke még nem volt törvénybe iktatva, azzal is számolni kellett, hogy a Balkánon megváltozott helyzet miatt, Románia újból hadat üzen a Monarchiának. Tehát Erdélyt is veszély fenyegette. Báró Kövess Hermann tábornagy Károly királytól parancsot kapott, hogy a déli (új) front védelmét megszervezze. A tábornagy főhadiszállása 1918. október 8-án Belgrádban megalakult. Az osztrák–magyar hadsereg főparancsnoksága két hadosztályt (a cseh nemzetiségű 9. és a lengyel 30.), a német legfelsőbb hadvezetőség pedig 5 hadosztályt (bajor alpesi hadtest, 6. tartalékos, 2017. és a 2019.) irányított Magyarországot déli határára. Feltűnő jelenség az, hogy a hadsereg főparancsnokság törvényes rendeltetésük dacára nem a honvéd hadosztályokat állította Magyarországot közvetlen védelmére. Az olasz fronton levő 59 hadosztályból bár 18 és fél hadosztály volt tartalék viszonylatban, azok között is csakis egy honvédhadosztály volt (74.), a többi 9 honvédhadosztály mind az első vonalban állott (20., 38., 39., 40., 41., 51., 64., 70. és a 11. lovas hadosztály). Mivel a 18 és fél hadosztály a front mö-

gött tartalékban állott, a főparancsnokságnak módjában volt azokkal a honvédhadosztályokat felváltani és az ekként fölszabaduló honvédhadosztályoknak legalább egy részét Magyarország közvetlen védelmére a Duna-vonalra irányítani. A magyar kormány 1918. október hónapban báró Bornemissza Jánost Háromszék vármegyébe küldte, hogy tegyen jelentést Erdély megvédésére tett gondoskodásról. Báró Bornemissza 1918. október 21-én Brassóból a következő távirati jelentést küldte a miniszterelnökhöz: „7415. belügyminiszteri szám alatt nyert megbízatásom alapján Háromszék vármegye esetleg szükségessé való kiürítésének előmunkálatait befejeztem. A határszálen a helyzet komolyra fordult és nyolc nap óta katonai csapatszállítások teljesen szünetelnek. Az itt lévő katonai erők még az első előnyomulás fenntartására sem elégségesek, tüzérség pedig majdnem teljesen hiányzik. Mértékadó körökben az a meggyőződés gyökerezett meg, hogy az erdélyi keleti részek szándékosan áldoztatnak fel. Részletes, alapos előterjesztésem megtétele céljából e hó 22-én délután személyesen jelentkezem. Báró Bornemissza János s. k.” Hasonló jelentést küldött Brassó vármegye alispánja a vármegye közönsége nevében 1918. október 21-én. Wekerle Sándor a főparancsnokságot szemrehányással illette, amiért a honvédc csapatok hazaszállítására nehézségeket támaszt. Szurmay Sándor gyalogsági tábornok, honvédelmi miniszter, 1918. októberben Dormándy Henrik tábornokot Bádenba küldte, lelkére kötve azt, hogy minél előbb és minél több magyar csapatnak Magyarországra való visszaszállítását a hadsereg főparancsnokságtól kieszközölni iparkodják. Dormándy tábornok 1918. október hó végén már Bádenben volt, ott jogot adtak neki, hogy ügyiratba tekintsen, de a magyar (honvéd) csapatok alkalmazásának kérdésébe beleszólni nem engedték. IV. Károly király 1918. október 22-én Magyarország védelmére József királyi herceget bízta meg, ezért Reichenauban kihallgatásra rendelte a részletek megbeszélésére. A főherceg Gloggnitz állomáson a vezérkar főnökével, báró Arz vezérezereddessel a sürgősen megteendő intézkedéseket megbeszélte és utasításokat adott a magyar hadosztályok olasz frontról sürgősen a Duna-vonalra áthelyezésére. A főherceg jelentette a királynak az Arz-cal történt megállapodását. A császár és király válasza: „Ezennel kinevezlek tábornaggyá. Utazz mielőbb a magyar határra, meg fogod kapni mindazon csapatokat, amelyeket kértél. Mondd meg nevemben a Tirolban lévő csapatoknak, hogy leggyorsabban követni fognak Téged Magyarországra. Ezt ezennel megígérem.” Miután elbúcsúztak, József főherceg az udvari vonatból kiszállt és Bozenbe utazott, hogy a királyi parancsot azonnal teljesítse. József főherceg egy búcsúparancs fogalmazványát a hadsereg arcvonal parancsnokság vezérkari osztályának átadta azon parancssal, hogy azt közölje a magyar csapatokkal. A szabadságon lévő vezérkari főnököt helyettesítő Schattel ezredes aggodalmát fejezte ki a búcsúparancs azon része felett, amelyben a király a magyar csapatokkal tudatni akarta, hogy a király Magyarország védelmével megbízta és szavát adta, hogy valamennyi magyar csapat Magyarország védelmére sürgősen el lesz szállítva. József főherceg hangsúlyozta, hogy ez a császár kívánságára történik. A búcsúparancs kihirdetésére és a magyar csapatok elszállí-

tására intézkedés nem történt. József főherceg ezután most, már mint a Magyarország védelmére szervezendő új front kinevezett parancsnoka, 1918. október 25-én délután 1.40-kor Bozenben a gyorsvonatra szállva Újvidékre utazott a király parancsát teljesíteni. A horvát nemzetiségű 36. hadosztályt az AOK időközben nem a déli magyar határra, hanem a Piavén álló 6. hadsereg megerősítésére irányította. A tirol-i hadseregarcvonal ideiglenes parancsnoka akkor már Krobotin tábornagy volt. A vitéz magyarokra szüksége volt, nem akarta kiadni őket. Hiszen a 38. honvéd hadosztály azon időben a XIII. hadtest keretében az első vonalban állott. Éspedig a 27. hadosztály Asiagonál, a 38. pedig a Monte Sisemolon. A Thaly Károly ezredes dandárnok parancsnoksága alatt a 21. és a 23. honvéd gyalogezred az első vonalat tartotta. A 24. ezred tartalék volt. A székely 22. (marosvásárhelyi) honvéd gyalogezred, mint hadtesttartalék, a Brenta völgyében Borgónál laktáborozott. Parancsnokok: Molnár Dezső altábornagy, Csanády Frigyes gyalogsági tábornok, Karleusa Fülöp tábornok. A 22. losonci gyalogezred szintén tartalékban. Ez az ezred és a 22. székely ezred fellázadt, hogy otthonuk védelmére hazamehessenek. József főherceg válasza, hogy az arcvonal helyzetén segíteni már nem lehet, a király parancsát teljesítsék mihamarább (magyarok hazaszállítása). József főherceg Say Viktor vezérkari ezredes szárnysegéde kíséretében a 22. honvéd gyalogezred fölkeresésére Borgóra kocsizott, a honvédeket megnyugtatni. Boroevic tábornagy is lázadásokat jelentett 1918. október 27-én. Azt jelentette, hogy ha a bomlás tovább terjedne, úgy a védelem most már erélyesen nem lesz folytatható. Ennek okait nem abban a legfelsőbb határozatban látta, hogy a 27. és a 38. honvéd hadosztályt a tirol-i frontról ki kell vonni, hanem az uralkodó manifesztumában, a hátország izgatásában és a legénység dekorum ellenes felszerelésében. Ez okozta a legnagyobb nehézséget, például a 24. hadtestnél is, amely a Piavén az olaszok minden támadásával dacolt az összeomlásig. (A 24. hadtestet a 41. honvéd és az 51. gyaloghadosztály alkotta.) A bomlást a nemzet frakciókra való szakadása okozta. A főparancsnokság érthetetlenül a front hátrább helyezését kívánta, a lehetetlent, ami demoralizálta az amúgy is hazavágyó nemzetiségi katonákat. Ez a hadvezetés hibája, mivel a Monarchia védelmére szorítókozó visszavonulást nem korábban, a hadsereg bomlása előtt hajtotta végre, és most az összeomláshoz vezető, 1918 őszi átcsoportosítást, illetve hátrább vonulást rendelte el. A 10. és a 11. hadseregünk frontja mögött mindenféle öblű, összesen 2215 darab ágyú volt, amelynek nagy részét szétszedett állapotban kötélpályákon, gépkocsikon, taligákon, szántalpakon, málhásállatokon, teherosztagok segítségével, fokozatosan, nagy fáradtsággal és hosszú idő alatt vitték a magas hegyek közé tüzelőállásba. Tehát elképzelhetetlen volt a helyéből kimozdítani a tüzérséget, ami akkor a védelem gerincét jelentette. A második császári manifesztum alapján a harcoló csapatok 1918. november elsején nyíltan kimondták, állami hovatartozásukra való tekintettel, a rájuk nézve már idegen nemzeti és állami érdekekért tovább nem harcolnak és így, máról holnapra, már ott kint a lövészárokból ellenségekké váltak azok, akik egy történelmen át egyek voltak. Végre, november 1-jén a magyar kormány elren-

delte, hogy a magyar csapatok tegyék le a fegyvert és térjenek Magyarországra. Ezen rendeletet az AOK 1918. november 2-án 10 óra 5 perckor a tiroli hadsereg arcvonalnak kiadta. A front fölbomlott, a nemzetiségek hazaigyekeztek. A katonák olyannyira lerongyolódtak, hogy például a bakancsuk nem bírta a menetelést. Amikor viszont a Heeresfrontkommando engedélyezte a vételezést, akkor tárult elő a döbbenetes látvány: bakancsok és egyéb fölszerelések végtelen tömege hevert a raktárakban, amiket azután a tiroli civil lakosság kifosztott. A hazatérő honvédeket végig fosztogatták. Például Sterzingben elvették élelmüket, vágómarháikat, a honvédeket szállító vagonok után akasztott élelmüket, fölszerelésüket és tízezernyi lovukat szállító pótvagonokat az osztrákok leakasztották. Az innsdorfi állomás parancsnoka volt olyan becsületes, hogy visszaadott néhány tiszti lovat. A hazafelé menet egyik állomása vagy lépcsője Raasdorf volt, ahol az osztrák katonai hatóságok a magyar katonákat fegyverüktől és kincstáruktól megfosztották. Kivétel nélkül. Mindezen osztrák polgári és katonai fosztogatás az osztrák nemzeti tanács parancsára történt. A 11. hadsereg parancsnokság parancsa értelmében az Innsbruckig érkezett honvédek csak fegyverük letétele után mehettek tovább Magyarországra. Sündermann tábornok jelentette, hogy az Etsch völgyében a visszavonulás lehetetlen, ott már minden ki van rabolva. Ugyanakkor a magyar hadügyminiszter megüzente, hogy a magyar csapatok fegyvereztessenek le. A 40. hadosztály parancsnoka kijelentette, hogy a fegyvert nem teszik le. Ez a Brenner-szoros előtt rekedt hadosztály azt jelentette, ha nem küldenek vagonokat, akkor harácsolni kezdenek. Kaptak vagonot. Ez a leszereléssel dacoló 40. hadosztály 269 tiszttel, 8390 fegyveres fő legénységgel, 101 géppuskával, 1479 lóval, 41 konyhakocsival, 524 szekérrel érkezett Magyarországra. A 21., a 23. és a 24. honvéd gyalogezredet az októberi harcok nagyon megviselték. Midőn a csapatok Franzeseftébe érkeztek, azokat a 11. hadsereg parancsnokság által kiküldött bizottság teljesen lefegyverezte és kifosztotta. Megmentettek néhány eldugott fegyvert. A 75. dandártörzs és a 24. ezred 1918. november 24 érkezett Innsbruckba. Az osztrák hatóságok követelték, hogy a még megmaradt fegyvereiket és ingóságait adják le, majd a szerelvényt osztrák katonák és civilek átvizsgálták. Ez alkalommal a 75. dandárparancsnok és a Volkswehr parancsnoka között éles szóváltás keletkezett. A 24. honvédezrednek csodával határos módon sikerült fegyverekkel, sőt géppuskákkal Brassóba érkeznie. Tehát valaki(k) nem akarták, hogy a magyarok Brassóban fegyveresen védekezhessenek. A hírhedt Raasdorf (Bécs és Marchegg között) vasúti állomáson osztrák hivatalos emberek és katonák kifosztották a honvédeket. A 24. honvédezred pénztárát, a tiszti étkezde fölszerelését, a tiszti tulajdont képező lovakat is erőszakkal elvitték. Panasznak helye nem volt. Az innsbrucki Heeresfrontkommando nem működött. Az egész visszavonulás alatt egyetlen hadtáp állomásparancsnokságot sem lehetett találni. A raktárházakat és az élelmiszer- tartalékokat a lakosság kifosztotta. A császári és királyi 16. hadosztály október végén Pergine és Custofora környékén volt elhelyezve. Kötelékébe a 2., 31., 52. és 138. magyar ezred tartozott. Ezt Innsbruck-Hall állomáson teljesen

kifosztották, csak egy-egy géppuskás szakaszt hagytak meg minden ezredre, az esetleges föllázadásuk megfékezésére. Nagyon komoly történelmi tény, sőt bűn volt a magyar haderő lefegyverzése. Ott nem kunbélák tették ezt, hanem a germánok, akikért vérünket ontottuk. Ilyenek voltak ők 1918-ban, mint azelőtt, és lesznek ezután. A fegyverszüneti szerződés a csapatok lefegyverzését a fegyverszüneti szerződéshez függesztett végrehajtási határozványban nem írta elő. Ott a 2/a pontban ez áll: „Die österr–ung. Armeen sind ermächtigt nur das mitzunehmen, was zur persönlichen Ausrüstung und Befaffung der Soldaten gehört.” (Az osztrák–magyar katonáknak csak azt szabad magukkal vinniük, ami a katonák felszereléséhez és fegyverzetéhez tartozik.) E határozmánnyal ellentétben a hadsereg főparancsnokság az 1918. november 6-án kelt Op. Nr. 149.043. rendeletének 8. pontjában az összes fegyver és lőszer leadását parancsolja, ami így szól: „Sämtlichen Formationen, Transporten und einzelnreisende Mannschaftspersonen sind nördlich, bzw. östlich der in Punkt 3 der Waffenstillstandsbedingungen angegebenen Linien vor dem Abtransport (Abmarsch) Waffen und Munition abzunehmen.” (El kell venni elszállításuk [elvonulásuk] előtt minden fegyvert és lőszert minden alakulattól, szállítmánytól és egyes utazó csapattagtól, akik a fegyverszüneti egyezmény 3. pontja szerinti vonaltól északra, vagy keletre vannak.) A tiroli osztrák és délszláv nemzeti tanácsok így jutottak ahhoz a fölbecsülhetetlen mennyiségű és erejű hadianyaghoz, aminek birtokában majd merészen elfoglalják a magyarságtól az elrabolandó területeket. Az igazság megköveteli, hogy amikor az ellenségünk általi gaztetteket értékeljük, alkalmazzuk az objektív kiértékelést volt bajtársainkra, az osztrákokra is. Viselkedésük ezer éve változatlan. Ezután gondoljuk meg jobban, a velük való társulást. Franchet d’Espèrey francia tábornok, a szövetséges és társult hatalmak balkáni hadseregének főparancsnoka 1918. november 7-én Belgrádban, gróf Károlyi Mihály miniszterelnök által vezetett bizottság előtt beszédet mondott, amelynek lényege – egy szem- és fültanú szerint – a következő volt: „Franciaország 1867-ig szerette a magyarokat, de amikor a magyarok a németekhez csatlakoztak, elvesztették Franciaország szimpátiáját, ezért most épp úgy kell lakolniuk, mint a németeknek.”